

ARTICLE19

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar ve büyük sosyal medya platformları

2020

ARTICLE 19 tarafından ilk olarak 2020'de yayınlanmıştır.

ARTICLE 19
Free Word Centre
60 Farringdon Road
London EC1R 3GA
UK
www.article19.org

ARTICLE 19 her yerdeki tüm insanların ayrımcılığa uğramaktan korkmaksızın kendilerini özgürce ifade edebilecekleri ve kamusal hayata etkin olarak katılabilecekleri bir dünya için çalışır. Bunu, bütün çalışmalarımızın temelini oluşturan birbirine kenetli iki özgürlük alanı üzerinde çalışarak yapmaktayız. İfade özgürlüğü, iktidar sahipleriyle farklı görüşte olmak ve onları sorgulamak da dahil olmak üzere, herkesin düşünceleri, fikirleri ve bilgileri her türlü yolla ifade etme ve yayma hakkına ilişkindir. Bilme özgürlüğü şeffaflık, iyi yönetim ve sürdürülebilir gelişme konularında iktidar sahiplerinden bilgi talep etme ve edinme hakkına ilişkindir. Bu özgürlüklerden herhangi biri, iktidar sahiplerinin onları yeterli şekilde korumamasının sonucu olarak, tehdit altında kaldığında; ARTICLE 19 bulunduğumuz her yerde mahkemeler aracılığıyla, küresel ve bölgesel örgütler aracılığıyla ve sivil toplum aracılığıyla tek ses olarak konuşur.

Creative Commons 3.0 Lisansı hakkında: Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicariAynıLisanslaPaylaş 2.5 Uluslararası Lisansı altında sağlanmıştır. Bu eseri aşağıdaki şartlara uymak koşuluyla kopyalayabilir, dağıtabilir, düzenleyebilir ve üzerine inşa edebilirsiniz: 1) ARTICLE 19'a referans vererek; 2) Bu yayını veya kopyasını ticarî amaçlar için kullanmayarak; 3) Bu yayının tüm kopyalarında ve elde edilen yeni eserlerde aynı lisansı kullanmaya devam ederek. Bu lisansın yasal metnine ulaşmak için: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/legalcode>

İçindekiler

İçindekiler	3
Yönetici Özeti	4
Giriş	6
Özel sektörün insan hakları sorumlulukları	8
Uluslararası standartlar	8
Sivil toplumun tavsiyeleri	10
Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın büyük sosyal medya şirketleri tarafından ele alınması	11
Çevrim içi taciz ve istismara ilişkin topluluk kuralları, politikalar ve kurallar	11
Değerlendirme	12
Topluluk kuralları, politikalar ve kuralların uygulanması	13
Değerlendirme	14
Tavsiyeler	17
ARTICLE 19 Hakkında	19
Sonnotlar	20

Yönetici Özeti

Kadın gazeteciler çalışmalarını yürütürken bir dizi farklı riskle karşı karşıya gelir. Dijital teknolojiler kadın gazeteciler ile aktivistlerin iletişim kurmaları ve örgütlenmeleri için yeni fırsatlar yaratmakla birlikte, bir yandan da kadın gazetecilerin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları taciz örüntülerini yeniden ürettiler.

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar son yıllarda daha belirgin ve daha koordineli hâle geldi; bu vakalar yaptıkları haberler veya salt kamusal alanda faaliyet gösteren kadınlar olmaları nedeniyle yaşanabiliyor. Bu tür saldırıların amacı kadın gazetecileri susturmak, damgalamak ve sindirmektir.

ARTICLE 19, sosyal medya şirketlerinin hem kadın gazetecilerin ifade özgürlüğünü sağlamada hem de platformlarında toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı ele alma konusunda rol oynamakla yükümlü olduklarına inanmaktadır. Bu bağlamda, üç büyük sosyal medya platformunun –Facebook, Twitter ve YouTube (Google)– kurallarında, politikalarında ve topluluk kurallarında rencide edici içeriklere dair yasakları nasıl tanımladıklarına ve bu kuralları pratikte nasıl uyguladıklarına ilişkin endişeler dile getirilmektedir.

ARTICLE 19, daha önce şirketlerin ifade özgürlüğünün korunmasına yönelik bağlılıklarını ortaya koymak için atmaları gereken adımlara ilişkin bir dizi tavsiyede bulunmuştu. Bu tavsiyeler, büyük ölçüde, bağlayıcı olmamakla birlikte, şirketlerin insan hakları üzerinde etkisi olabilecek karar alma ve politika geliştirme süreçlerine rehberlik etmesi için izlemeleri gereken bir uluslararası ilkeler dizisi olan BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler'e dayanmaktaydı.

ARTICLE 19, büyük sosyal medya platformlarının taciz ve istismarı ele almak için politikalar oluşturduğunu; bu politikaların düzenli olarak güncellendiğini ve kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar vakalarına uygulanabileceğini kabul eder. Ancak, bahse konu koşullar genellikle geniş ve muğlaktır, karışıklıklara neden olur; ayrıca platformlara bu politikaları kendi ihtiyaçlarına göre kullanmaları yönünde esneklik de sunmaktadır. ARTICLE 19, üç platformda da bildirme mekanizması bulunmasına rağmen bu mekanizmaların işleyişine ilişkin kuralların çoğunlukla tutarlı bir şekilde uygulanmadığını kaydeder.

Bu brifing belgesi, kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın ele alınmasında bu tavsiyelerin pratikte nasıl uygulandığına daha yakından bakmaktadır. Ayrıca, üç sosyal medya platformunun toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla ilgili düzenlemelerinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini incelemektedir. Son olarak, bu brifing belgesi, şirketlere yönelik bir dizi tavsiye sunmaktadır. Özellikle, sosyal medya şirketleri:

- Politikalarında ve topluluk kurallarında, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar üzerine özel bölümler oluşturmalı; bu bölümler, yerel dillerde ulaşılabilir ve kolayca erişilebilir olmalı.
- Politikaların ve topluluk kurallarının geliştirilmesi, algoritmaların kullanımı ve şikâyet mekanizmasına yönelik yöntemler ve iç süreçler konusunda şeffaflığı artırmalı.

- İnsan hakları ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı etki değerlendirmeleri yürütmeli.
- Hukukî usule ilişkin güvencelere riayet etmek suretiyle iç telafi mekanizmalarını geliştirmeli.
- Kararlarını etkilenen taraflara bildirmeli ve belirli içerik veya hesaplara karşı alınan önlemlere dair yeterince ayrıntılı gerekçeler sunmalı.
- Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar konusunda araştırma odaklı ve toplum öncülüğünde yürütülen çözümlere yönelik pratik strateji geliştirmek için kadın gazeteciler ve sivil toplum gruplarıyla daha fazla ortaklık yapmayı değerlendirmeli.
- Sosyal medya konseyleri gibi, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar alanı dahil olmak üzere, uygulamalarına ilişkin daha iyi kamu denetimine imkân veren çok paydaşlı düzenleyici organlara katılmayı veya böyle organlara katılımını geliştirmeyi değerlendirmeli.

Giriş

Kadın gazeteciler çalışmalarını yürütürken bir dizi farklı riskle karşı karşıya gelir. Yerleşik ayrımcılık kadın gazetecilerin, kısmen veya bütünüyle, cep telefonu, İnternet, sosyal medya şirketleri ve e-posta gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla gerçekleştirilen, gerçekleşmesine yardım edilen ya da durumu ağırlaştırılan karmaşık taciz içerikli davranışlar karşısında daha fazla risk altında olduğu anlamına gelmektedir.¹ Bu davranışlar, doğrudan veya dolaylı fizikî tehditlerden ya da cinsel şiddet içerikli tehditlerden, rahatsız edici mesajlardan, (genellikle birden fazla saldırganla birlikte 'yüklenme' [pile-ons] biçiminde) hedefli tacizden, ("kişisel verilerin çevrim içi ortamda yayılması [doxxing], ısrarlı takip [stalking] ve özel, cinsel içerikli görsellerin kişinin rızası dışında dağıtımı" gibi) gizlilik ihlallerine kadar çeşitlilik göstermektedir.¹

Kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar son yıllarda daha belirgin ve koordineli hâle geldi; bu vakalar yaptıkları haberler veya salt kamusal alanda faaliyet gösteren kadınlar olmaları nedeniyle yaşanabiliyor. Bu tür saldırıların amacı kadın gazetecileri susturmak, damgalamak ve sindirmektir. Bu durumun yalnızca basın özgürlüğü ve kamusal tartışmalara kadınların bakış açılarının dahil edilmesine değil, aynı zamanda eşitlik ve kadınların eşit ifade özgürlüğü hakkı üzerinde de zararlı bir etkisi bulunur. Konuyla ilgili rapor ve araştırmalar, çevrim içi taciz ve istismarın, birçok durumda kadın gazetecileri, bazı gazetecilik faaliyetlerini ve belirli haber türlerini ele almayı bırakmaya zorlayabildiğini; kamusal söylemlere katılımlarını azaltabildiğini; siyaset, spor, ekonomi, yolsuzluk, suç ve habercilik sektöründe geleneksel olarak erkeklerin çalıştığı diğer konularda haber toplama ve yapma konularındaki katkılarını sınırlayabildiğini göstermektedir.²

Dünyanın birçok ülkesindeki gazetecilerin karşı karşıya olduğu risklerle ilgili endişeler yalnızca kadınları hedef almıyor; erkekler ve farklı cinsiyet kimliklerine sahip olan gazeteciler de çevrim içi ve çevrim dışı saldırılar, çeşitli taciz ve sindirme biçimleriyle karşı karşıyadır.³ Ne var ki, kadın gazeteciler kökleşmiş ayrımcı uygulamalar, sistemik eşitsizlik ve kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet kalıplarının sebep olduğu ilave tehditlere maruz kalmaktadır.⁴ Bu sorun, önyargı ve hoşgörüsüzlük; ırkçılık, uyruk, etnisite, din ve cinsel kimlik ve yönelim dahil fakat bunlarla sınırlı olmayan diğer ayrımcılık biçimleriyle kesiştiğinde daha da şiddetlenir.⁵

Çevrim içi taciz ve istismar ağırlıklı olarak sosyal medyada meydana geldiğinden, büyük sosyal medya şirketleri, platformlarında toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar sorununun ele alınması için soruna özel ve etkili çözümler geliştirme ihtiyacına dair tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Büyük sosyal medya şirketlerinin politika ve uygulamalarının ifade özgürlüğü standartları perspektifinden değerlendirilmesi gerektiğine, aynı zamanda kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismarın ele alınmasında nasıl bir rol oynadıklarının toplumsal cinsiyet ve eşitlik perspektifinden değerlendirilmesi gerektiğine şüphe yoktur.

¹ Bu sorunlu davranışların her birinin yerel mevzuatta veya bölgesel ve uluslararası insan hakları kuruluşlarının tavsiyelerinde farklı şekilde tanımlanabileceği kaydedilmelidir; sosyal medya şirketleri ve akademisyenler gibi diğer kurumlar da bu olguyu kavramsallaştırmak için kendi sözlükçelerini oluşturmuştur. Bu olguyu ve bu olgunun farklı biçimlerini ifade etmek için evrensel olarak kabul edilen bir terminoloji bulunmuyor ancak ARTICLE 19, bu brifing belgesinde, bu tür davranışları ifade etmek üzere genel bir kavram olarak "çevrim içi taciz ve istismar" kavramını kullanmaktadır.

2018'de ARTICLE 19, başta Facebook, Twitter ve YouTube olmak üzere, büyük sosyal medya şirketlerinin topluluk standartlarının/kurallarının uluslararası insan hakları standartlarına ne ölçüde uygun olduğunu inceledi. ARTICLE 19, *Sidestepping Rights: Regulating Speech by Contract* [Haklardan Kaçınmak: İfadenin Sözleşme ile Düzenlenmesi] başlıklı çalışmasında ifade özgürlüğünün korunmasına bağlılıklarını göstermeleri için atmaları gereken adımlarla ilgili şirketlere bir dizi tavsiyede bulundu. Bu tavsiyeler, büyük ölçüde, bağlayıcı olmamakla birlikte, şirketlerin kullanıcıların insan haklarını etkileyebilecek karar alma ve politika geliştirme süreçlerinde rehberlik etmesi için izlemeleri gereken bir uluslararası ilkeler dizisi olan BM İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler'e dayanmaktaydı. 2019'da ise, ARTICLE 19, şirketleri kullanıcılarının haklarını daha iyi korumak amacıyla harekete geçmeye teşvik etmek, şeffaflıklarını ve hukukî usule ilişkin çabalarını geliştirmeye cesaretlendirmek için *Missing Voices* [Kayıp Sesler] başlıklı kampanyayı başlattı. Bu arada, ARTICLE 19 katı düzenlemelerin gizli tehlikelerinden – bilhassa da kullanıcıların ifadelerinin kontrolünü Devlete devretmekten– kaçınırken büyük sosyal medya şirketlerinin daha iyi kamu denetimine tabi olmasına imkân sağlayacak çok paydaşlı bir düzenleme modeli –Sosyal Medya Konseyleri– de geliştirmektedir.

ARTICLE 19, bu brifing belgesinde, yukarıda bahsedilen çalışmalara dayanmakta ve üç büyük sosyal medya şirketinin –Facebook, Twitter ve YouTube– toplumsal cinsiyete dayalı muhtelif taciz ve istismar biçimlerini ele almalarına yönelik çağrılara topluluk kurallarında ve uygulamalarında nasıl yanıt verdiklerini incelemektedir. Ne var ki, ARTICLE 19 çevrim içi toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar sorununun daha geniş bağlamını ve özel mesajlaşma hizmetleri gibi daha geniş İnternet ekosistemindeki diğer aktörlerin rolünü de tamamen hatırında tutmaktadır. Bu brifing belgesi, önce büyük/baskın sosyal medya şirketlerinin insan hakları standartları kapsamında sorumluluklarının neler olduğunu ve sorumluluklarını kendi topluluk kuralları ve uygulamalarında nasıl gerçekleştirdiklerini incelemektedir. Brifing belgesi, bu araç ve yaklaşımların hem olumlu hem de olumsuz yönlerini vurgulayıp bunları geliştirmeye yönelik tavsiyeler sunmaktadır.

Özel sektörün insan hakları sorumlulukları

Uluslararası standartlar

Son on yılda uluslararası ve bölgesel insan hakları organları ile özel usuller, sosyal medya şirketlerinin insan haklarına saygı gösterme sorumluluklarına ilişkin bir dizi tavsiye geliştirdi. Bu tavsiyeler özellikle aşağıdakileri içerir:

- **İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler: Birleşmiş Milletler “Koruma, Saygı Gösterme ve Telif Edici Çözüm Üretme” Çerçevesinin Uygulanması** (Rehber İlkeler) İnternet’te insan haklarının korunmasında özel sektörün rolünü açıklamak açısından bir başlangıç noktası sunmaktadır.⁶ Rehber İlkeler ticarî şirketlerin insan haklarına saygı gösterme sorumluluğunu, Devletin yükümlülüklerinden ya da bu yükümlülüklerin uygulanmasından bağımsız olarak kabul etmektedir. Özellikle, Rehber İlkeler şirketlere şu tavsiyelerde bulunuyor:⁷
 - İnsan haklarına saygı gösterme taahhütleri hakkında üst düzey idareciler veya yönetici kademesi tarafından onaylanan bir açıklamayı kamuya duyurmalı;
 - Faaliyetlerinin insan haklarına yönelik her türlü olası olumsuz etkilerini belirlemek, önlemek ve hafifletmek için durum tespiti ve insan hakları etki değerlendirmeleri yapmalı;
 - Olumsuz etkileri hafifletmek için insan hakları güvencelerini faaliyetlerine kasten dahil etmeli ve hükümet yetkilileri karşısında etkilerini güçlendirmek amacıyla baskı gücü oluşturmalı ve kolektif hâlinde hareket etmeli;
 - Uygulamayı, riskleri ve hükümet taleplerini izlemeli ve bunlarla ilgili iletişim hâlinde olmalı; ve
 - Olumsuz insan hakları etkilerinin ortaya çıktığı durumlarda telif mekanizmaları sağlamalı.
- Birleşmiş Milletler düşünce ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin Özel Raportör (BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörü) İnsan Hakları Konseyi’ne sunduğu Mayıs 2011 tarihli raporunda, insan hakları açısından yükümlülük sahiplerinin Devletler olduğunu belirtmekle birlikte, İnternet aracılarının da insan haklarına saygı gösterme sorumluluğu bulunduğu altını çizmiş ve bu konuda Rehber İlkeler’e atıfta bulunmuştur.⁸ Raportör, şirketleri, kararlarının insan hakları etki değerlendirmelerini gerçekleştirmenin yanı sıra, ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği gibi haklara zarar verebilecek durumlarla karşılaştıklarında şeffaflık raporları hazırlamaya teşvik eden Küresel Ağ Girişimi (GNI) gibi çok paydaşlı girişimlerin yararlı olduğuna da dikkat çekmiştir.⁹ Ayrıca, raportör İnternet aracılarının bu haklara yönelik kısıtlamaları ancak yargı kararları sonrasında uygulaması; uyguladıkları kısıtlayıcı tedbirler konusunda şeffaf olması; mümkün olduğu durumlarda, kısıtlayıcı tedbirleri uygulamadan önce kullanıcılara uyarıda bulunması; ve etkilenen

kullanıcılar için etkili telif edici çözümler sunması gerektiği tavsiyesinde de bulunmuştur.¹⁰ BM Özel Raportörü şirketleri uluslararası insan hakları normlarına ve ilkelerine uygun olarak açık ve net hizmet şartları oluşturmaya; ve hizmetlerinin kullanıcıların ifade özgürlüğü üzerindeki etkilerinin yanı sıra, bu hizmetlerin kötüye kullanımının doğurabileceği gizli tehlikeler üzerindeki etkisini de sürekli olarak gözden geçirmeye teşvik etmiştir.¹¹

- BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörü İnsan Hakları Konseyi’ne sunduğu Nisan 2018 tarihli raporunda, şirketlere, platformlarında ifade özgürlüğünü sağlamaya yönelik yetkili küresel standardın Devletlerin değişiklik gösteren kanunları veya kendi özel çıkarları değil insan hakları hukuku olması gerektiğini kabul etmeleri ve içerik standartlarını buna uygun olarak yeniden değerlendirmeleri çağrısında bulunmuştur.¹² Raportör ayrıca, şirketlerin, kuralları belirleme aşamasından uygulamaya ve özel kuralların yorumlanmasını şekillendiren “içtiyat”ın geliştirilmesine kadar faaliyetlerinin tüm aşamalarında, şeffaflığa yaklaşımları açısından radikal düzeyde farklı uygulamalar benimsemesi gerektiğini de açıkça belirtmiştir.¹³ Son olarak, şirketlerin kamusal hesap verebilirliğe açık olmaları gerektiğini belirterek, hesap verebilirliğin Sosyal Medya Konseyleri biçiminde gerçekleştirilebileceği önerisinde bulunmuştur.¹⁴
- Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu’nun İfade Özgürlüğü Özel Raportörü (IACHR İfade Özgürlüğü Özel Raportörü) 2013 tarihli raporunda, Rehber İlkeler’in¹⁵ önemine de dikkat çekerek, diğerlerinin yanı sıra, şu tavsiyelerde bulunmuştur: Özel aktörler şeffaf, açık, erişilebilir ve uluslararası insan hakları standartları ve prensipleriyle uyumlu hizmet koşulları oluşturmalı ve bunları uygulamalı; ve hizmet şartlarının uygulanmasından kaynaklanan sınırlandırmaların ifade özgürlüğü hakkına hukuka aykırı veya orantısız bir şekilde kısıtlama getirmemesini sağlamalıdır.¹⁶ Ayrıca, raportör şirketleri, kullanıcı verilerini açıklamaya veya içerik kaldırmaya yönelik hükümetten gelen talepler hakkında şeffaflık raporları yayınlamaya¹⁷; içerik kaldırmaya veya kullanıcı verilerine yönelik, yasaları veya uluslararası düzeyde kabul edilen insan haklarını ihlal edebilecek hükümet taleplerine itiraz etmeye¹⁸; ifade özgürlüklerini kısıtlayan önlemlerden etkilenen bireyleri bu durumdan haberdar etmeye ve onlara yargısal olmayan telif mekanizmaları sunmaya¹⁹; ve insan haklarına saygı ile tutarlı iyi iş uygulamaları geliştirmek için proaktif koruyucu tedbirler almaya teşvik etmiştir.²⁰
- Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu’nun İfade Özgürlüğü Özel Raportörü (IACHR İfade Özgürlüğü Özel Raportörü) Özgür, Açık ve Kapsayıcı İnternet Standartları ile ilgili 2016 raporunda²¹ diğerlerinin yanı sıra, şu tavsiyelerde bulunmuştur: Şirketler insan haklarına saygı gösterme konusunda resmî ve üst düzeyde bir taahhütte bulunmalı, bu taahhüdü somut kurum içi tedbirler ve sistemlerle desteklemelidir; şirketin Hizmet Şartları’na dayalı herhangi bir sınırlandırmanın ifade özgürlüğünü hukuka aykırı veya orantısız bir şekilde kısıtlamamasını sağlamaya çalışmalı; ve etkili izleme sistemleri, etki değerlendirmeleri ile erişilebilir ve etkili şikâyet mekanizmalarını uygulamaya koymalı.²² Raportör ayrıca, şirketlerin politikalarının, çalışma yöntemlerinin ve uygulamalarının şeffaf olması gerektiğinin altını çizmiştir.²³
- Avrupa düzeyinde, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi sosyal ağ hizmetleri

açısından insan haklarının korunmasına ilişkin Tavsiye Kararı'nda, sosyal medya şirketlerinin usule ilişkin güvenceler de dahil olmak üzere, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygı göstermesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.²⁴ Ayrıca, Bakanlar Komitesi İnternet araçlarının rol ve sorumluluklarına ilişkin Mart 2018 tarihli kararında İnternet araçlarının ifade özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği haklarını koruma ve hukukun üstünlüğüne saygı gösterme sorumluluklarına ilişkin ayrıntılı tavsiye kararları kabul etmiştir.²⁵ Komite, şirketlerin, algoritmaların çalıştırılması da dahil olmak üzere otomatik veri işleme tekniklerini kullanımları konusunda şeffaf olmaları gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur.

Sivil toplumun tavsiyeleri

Buna ilaveten, bir dizi sivil toplum girişimi de sosyal medya şirketlerinin uluslararası insan hakları standartlarına saygı göstermeleri gerektiğine dair tavsiyelerde bulunmuştur:

- **Aracıların Sorumluluğuna İlişkin Manila İlkeleri**²⁶ şirketlerin içerik kısıtlama uygulamalarının insan hakları hukuku kapsamındaki gereklilik ve orantılılık testlerine uyması gerektiğini²⁷; ve aracıların, içerik kısıtlama politikalarına istinaden alınan kararların gözden geçirilmesi için kullanıcılarına şikâyet mekanizmaları sağlaması gerektiğini açıkça ifade etmektedir.²⁸
- **İçerik Moderasyonunda Şeffaflık ve Hesap Verebilirliğe İlişkin Santa Clara İlkeleri** şirketlerin platformlarındaki içerik moderasyonu ile ilgili şeffaflığı sağlamak amacıyla üstlenmeleri gereken uygulamalara yönelik bir dizi tavsiyede bulunmaktadır. İlkeler şirketlere, en azından, kaç paylaşımın kaldırıldığı hakkında bilgi verme, içeriği kaldırılan kullanıcılara durumu bildirme, kullanıcılara kaldırılan içeriklere itiraz etme ve bu içeriklerin yeniden yayınlanmasına imkân verecek anlamlı olanaklar sunma çağrısı yapmaktadır.²⁹
- Benzer şekilde, **Dijital Haklar Sıralaması** projesi dijital haklar göstergelerine uyumlu olma durumlarına göre büyük internet şirketlerinin sıralamasını yapmaktadır. Bu göstergeler aşağıdaki ifade özgürlüğü ölçütlerini içerir: (i) Hizmet Şartları'nın ulaşılabilir olması; (ii) hizmet şartları, bildirim ve değişiklik kayıtları; (iii) içerik kısıtlamasının nedenleri; (iv) hesap veya hizmet kısıtlamasının nedenleri; (v) kullanıcıları kısıtlamalar hakkında bilgilendirme; (vi) üçüncü taraf taleplerine yanıt verme süreci; (vii) hükümet talepleri ile ilgili veriler; (viii) özel talepler ile ilgili veriler; (ix) Hizmet Şartları'nın uygulanmasıyla ilgili veriler; (x) ağ yönetimi (telekomünikasyon şirketleri); (xi) kimlik politikası (internet şirketleri).³⁰
- Son olarak, **Platform Sorumluluğu Dinamik Koalisyonu** hâlen uluslararası insan hakları standartlarına uygun, standart niteliğinde Şartlar ve Koşullar geliştirme üzerine çalışmaktadır.³¹

Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın büyük sosyal medya şirketleri tarafından ele alınması

Daha önce belirtildiği gibi, kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar, doğrudan veya dolaylı olarak fiziksel şiddet veya cinsel şiddet içerikli tehditler yollamak, rahatsız edici mesajlar göndermek, (genellikle birden fazla faille birlikte "yüklenme" [pile-on] biçiminde gerçekleşen) hedefli taciz; ("kişisel bilgileri yayınlama [doxing], ısrarlı takip [stalking], özel cinsel içerikli görüntülerin kişinin rızası dışında dağıtımı" vb.) gizlilik ihlalleri gibi birçok biçimde ortaya çıkabilir.*

Hâlihazırda, üç büyük/baskın sosyal medya şirketinin –Facebook, Twitter ve YouTube (Google)– kadın gazetecilerin platformlarında karşılaştığı toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı ele almak için attığı adımlara ilişkin süregiden yoğun bir tartışma yürütülmektedir. Bu şirketlerin hem kurallarında, politikalarında ve topluluk kurallarında rencide edici içeriğe ilişkin yasakları nasıl tanımladıklarıyla hem de bu kuralları pratikte nasıl uyguladıklarıyla ilgili endişeler dile getirilmiştir. Bu bölümde, ARTICLE 19 bahse konu iki yönü de ayrı ayrı incelemektedir.

Çevrim içi taciz ve istismara ilişkin topluluk kuralları, politikalar ve kurallar

Genel olarak, Facebook, Twitter ve YouTube, yıllar içinde, çeşitli insan hakları grupları, gazeteciler, kanun yapıcılar ve kurumlar tarafından kendilerine yöneltilen ciddi eleştirilerin üzerine eğilmek için çeşitli adımlar atmak zorunda kaldı.³² Daha genel olarak, sosyal medya şirketleri, kullanıcıların daha fazla etkileşim göstermesini sağladığından ve bu sayede daha fazla reklam geliri getirdiğinden, kutuplaştırıcı içeriklerden kâr elde ettikleri için şiddetle kınanmıştır.³³ Mevcut bilgilere dayanarak, her üç şirketin de zaman içinde daha da gelişen bir dizi önlem benimsemek suretiyle bu meseleye yanıt verdiği görülmektedir. Bu önlemler şunları içermektedir.

Her üç şirket, platformlarında çeşitli taciz ve istismar biçimlerine müsamaha gösterilmediğini belirtmekte ve kuralları, politikaları ve topluluk kurallarında söz konusu rahatsız edici içeriklere uygulanabilecek özel bölümler ayırmaktadır. Her bir politika bölümü gerekçesini ve kapsamını açıklamakta, ayrıca politikalarını ve topluluk kurallarını ihlal eden içerik ve davranışlara ilişkin spesifik örnekler sunmaktadır. Bu politikalar tüm kullanıcılar için geçerlidir, özellikle kadın gazetecilere ya da kadınlara yönelik düzenlenmiş değildir fakat kadın gazetecilerin ve kadınların bu platformlarda yaşadıkları çeşitli taciz ve istismar biçimlerine uygulanabilir niteliktedir.

Çeşitli çevrim içi taciz ve istismar biçimleri özünde geniş kavramlardır ve Devletler

* Burada ele alınan olgunun ve bu olgunun farklı biçimlerinin tümünü kapsayacak evrensel olarak kabul edilen bir terminoloji bulunmamasıyla birlikte, ARTICLE 19, bu briefing belgesinde, rencide edici davranış türlerini kapsayacak genel bir kavram olarak "çevrim içi taciz ve istismar" kavramını kullanmaktadır.

genellikle bunların birçoğunu ilgili ulusal mevzuatlarında yeterli kesinlikte tanımlamakta zorlanmaktadır.³⁴ Bu tür rencide edici içeriklerin sosyal medya şirketlerinin kurallarında, politikalarında ve topluluk kurallarında geçen tanımları kimi zaman, şiddet içerikli tehdit gibi, mevcut kanunlarda tanımlanmış suçları yansıtabilmektedir. Topluluk kurallarındaki bu yasaklar, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında ifade özgürlüğü hakkına getirilmesine izin verilebilir kısıtlamalarla uyumludur. Ancak, diğer durumlarda, bahse konu tanımlar rahatsız edici ve hoş gitmeyen yorumları içerecek şekilde bunun ötesine geçmektedir.

Ayrıca, "toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar" kapsamına girebilecek rencide edici içeriklerin çeşitliliği göz önüne alındığında, bu konuya ilişkin yasaklar, topluluk kurallarının veya kuralların birden fazla bölümünde bulunabilir. Örneğin:

- Facebook'ta kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın bazı biçimleri, "Şiddet ve Suç Davranışları" kuralları bölümü veya "Facebook'ta Emniyet", ("Nefret Söylemi" veya "Şiddet ve Sansürlenmemiş Şiddet İçeriği" veya "Müstehcen içerik" gibi) "Uygunsuz İçerikler" veya Gizlilik kuralları uyarınca kaldırılabilir. Bu bölümler, örneğin "inandırıcı şiddet" ile "nefret söylemi" bölümlerinde olduğu gibi, bir dereceye kadar birbiriyle örtüşebilir.
- Twitter'da, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarın muhtelif türleri, Emniyet ve Güvenlik kurallarının çeşitli bölümlerinin (örneğin, Gizlilik, Hassas İçerik veya Güvenlik) kapsamına girebilir.
- Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar vakalarına uygulanabilecek YouTube politikaları arasında "Tehditler", "Nefret söylemi barındıran içerik", "Taciz ve Siber Zorbalık" ya da "Gizlilik" yer almaktadır.

Değerlendirme

Olumlu Yönler

- D• Rencide edici içerik örneklerini içeren ayrıntılı politikalar olumlu niteliktedir. Bilhassa, ilgili kurallar ve topluluk kuralları şirketlerin, örneğin şiddet içerikli tehditlerin inandırıcılığı veya özel verilerin korunması vb. belirli konuları değerlendirirken dikkate aldığı faktörleri listelediğinde yararlıdır.
- İfade özgürlüğü perspektifinden, topluluk kurallarının kamuya mal olmuş kişiler ve özel şahıslar arasında ayırım yapması da olumlu niteliktedir. Örneğin, Facebook "Zorbalık ve Taciz" bölümünde,³⁵ büyük bir hedef kitleye hitap eden insanlar hakkında genellikle eleştirel yorumları da içeren tartışmaları mümkün kılmak için sıradan kullanıcılar ile kamuya mal olmuş kişiler arasında ayırım yaptığını belirtmektedir. "Kamuya mal olmuş kişiler" bakımından, "ciddi" saldırıları ve "tanınmış kişilerin gönderide veya yorumda doğrudan etiketlendiği belirli saldırıları" kaldırdığını belirtmektedir. Öte yandan, bazı kadın gazetecileri, özellikle de çok sayıda takipçisi olanları, ne ölçüde kamuya mal olmuş kişiler olarak değerlendirdiği veya bu kişiler gazetecilik faaliyetleri nedeniyle hedef seçilmişler ise herhangi bir istisnanın uygulanıp uygulanmayacağı net değil. Benzer şekilde, Twitter "bir kamu sorununun anlaşılmasına veya ele alınmasına doğrudan katkıda bulunan" içeriklere ilişkin olarak içerik kaldırma konusunda kamu yararına istisnalar uygulamaktadır.³⁶
- Şirketlerin politikalarını ve topluluk kurallarını düzenli olarak güncellemeleri ve

netleştirmeleri olumludur. Örneğin Facebook, geniş bir içerik yelpazesine ilişkin politikalarını düzenli olarak güncellemekte³⁷ ve bu değişiklikleri daha belirgin hâle getirmek için adımlar atmaktadır.³⁸ Bu uygulama Facebook'un Hizmet Koşulları'nda "kötü amaçlı davranışlarla nasıl mücadele ettiğimizi ve şüpheli hareketleri nasıl incelediğimizi daha detaylı şekilde açıklama"ya yönelik olarak tanımlanan daha kapsamlı taahhüdünün bir parçasıdır.³⁹ Esas itibarıyla, bu değişiklikler platformda yasaklı olan ifadelerin kapsamını genişletme eğilimindedir. Örneğin, YouTube Haziran 2019'da, herhangi bir grubun üstünlüğünü, diğerlerinin yanı sıra, toplumsal cinsiyete ve cinsel yönelime dayalı ayrımcılıklara gerekçe oluşturacak şekilde teşvik eden videoları yasaklamak amacıyla topluluk kurallarını değiştireceğini açıkladı.⁴⁰ Pratikte, bu değişikliğin amacı o zamana kadar görünüşte hoşgörü ile karşılanan, beyaz ırkın üstünlüğünü savunan ve bununla ilgili ideolojileri teşvik eden videoların üzerine gitmekti.⁴¹

- Diğer bir olumlu yön, içerik üreticilerin platformda hangi içeriklere izin verildiğini anlamalarına yardımcı olmak amacıyla taşıyan YouTube'daki "bilginizi sınavın" materyali ve YouTube'un söz konusu içeriği nasıl incelediğine dair bazı temel örnekler gibi, kullanıcılar için örnekler içeren kaynaklar oluşturulmasıdır.⁴²

Olumsuz Yönler

- Daha önce ifade edildiği üzere, toplumsal cinsiyete dayalı tacizin ve istismarın farklı biçimleri topluluk kuralları ve politikalarında farklı kategorilerin kapsamına girebilir. Bu durum anlaşılabilir olmasına rağmen, özellikle şirketlerin birbiriyle örtüşen kavramlar arasındaki farkı açıklamadığı durumlarda bazı karışıklıklara yol açabilir ve kullanıcıların vakaları bildirmelerini engelleyebilir.
- Politikalar ve topluluk kuralları genellikle görece sade bir dille hazırlansa da, aynı zamanda şirketlere bunları kendi gereksinimlerine göre yorumlama esnekliği sağlamak üzere geniş anlamda düzenlenirler. Bu durum, tutarsız ve bazen de görünüşe göre taraflı sonuçlara neden olmaktadır. Kuralların nasıl uygulandığına dair daha somut örneklerin ve açıklamaların bulunmadığı durumlarda bu platformlardan gerçekte hangi içeriklerin kaldırıldığını bilmek zordur. Bu durum özellikle kadın gazetecilerin bu platformlarda karşılaştığı toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar konusu açısından geçerlidir.

Topluluk kuralları, politikalar ve kuralların uygulanması

Sosyal medya şirketleri büyük miktarlarda içeriği kaldırmaya devam ederken,⁴³ bir yandan da "sorunlu" içeriklerle başa çıkmak için daha sofistike yanıtlar geliştirdiler. Özellikle, BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörü'nün de belirttiği gibi, ilgili içeriğin "virallliğini kısıtlayabilir, kökenini etiketleyebilir, ilgili kullanıcıyı askıya alabilir, içeriği finanse eden kuruluşu askıya alabilir, bir kişinin yasaklanmış içerik kullanımını vurgulamak için derecelendirme sistemleri geliştirebilir, bir ekip inceleme yürütürken içeriği geçici olarak kısıtlayabilir, kullanıcıların içeriklerinden para kazanmalarını engelleyebilir, içerik paylaşımını zorlaştırabilir, içeriğe uyarılar ve etiketler yapıştırabilir, bireysel kullanıcılara diğer kullanıcıları engelleme konusunda daha kapsamlı kapasite sağlayabilir, içeriğin büyümesini asgariye indirebilir, bot hesaplara ve koordineli çevrim içi mafya davranışlarına müdahale edebilir, belirli konulara özgü kısıtlamalar uygulayabilir ve hatta karşı mesajlaşmayı teşvik edebilir."⁴⁴

Kadın gazetecilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı tacize ve istismara ilişkin tutarlı

uygulamaların bulunmadığına dair endişeler üç hususa odaklanmaktadır: bildirim veya tanımlama mekanizmaları, taciz ve istismara ilişkin itiraz ve şikâyetler ile telafi mekanizmaları.

Değerlendirme

Olumlu Yönler

- Her üç şirket de toplumsal cinsiyete dayalı tacize uğrayan kadın gazetecilere yönelik çeşitli bildirim mekanizmaları sunmaktadır. Bu şirketlerin politikaları, kullanıcılara bildirim nasıl ve nereden sunulabileceğini açıklamakta ya da kullanıcılara hangi politika/topluluk kurallarının ihlal edildiğini özellikle belirleme seçeneği vermektedir. Örneğin, Facebook belirli hesapları, sayfaları, gönderileri vb.⁴⁵ şikâyet etmeye izin vermektedir ve kullanıcıların diğer kullanıcılardan bir içeriği kaldırmalarını istemesine olanak tanıyan (sosyal şikâyet) iletişim araçlarına sahiptir.⁴⁶ YouTube platformunda uygulama ve bildirme seçeneklerini özetleyen ayrı bir web sayfası bulunmaktadır;⁴⁷ kullanıcılar, sorunlu bulabilecekleri geniş bir yelpazedeki içerikleri kapsayan ilave diğer bildirme araçlarının yanı sıra videoları,⁴⁸ kötü eğilimli kullanıcıları⁴⁹, yasal şikâyetleri,⁵⁰ gizlilik ihlallerini⁵¹ bildirebilir.⁵² Başka bir ifadeyle, söz konusu şikâyetin türüne bağlı olarak farklı bildirim biçimleri mevcuttur. Twitter'da rencide edici içerik kategorisi kapsamında bildirilebilecek belirli içerik ve eylem türlerine yönelik özel bir sayfa, bununla birlikte ilgili olayın çeşitli unsurlarını bildirmek üzere gerekli bilgileri eklemek için bir form bulunmaktadır.⁵³
- Her üç şirket de, daha geniş bir dil yelpazesi de dahil, platformlarında daha fazla rencide edici içeriği tespit etmelerine yardımcı olan araçlar dahil olmak üzere, sistemlerinin geliştirilmesine yatırım yapmaya devam etmektedir.⁵⁴ Ayrıca, politikalarının ve topluluk kurallarının ihlallerine ilişkin şikâyetleri hızlı bir şekilde takip etmek için "güvenilir işaretleyici" sistemi de kullanıyorlar.⁵⁵
- Buna ek olarak, üç şirket de kullanıcılara platformda gördükleri şeylerle ilgili daha fazla kontrol imkânı sağlayan yeni özellikler geliştirmektedir. Kullanıcıların –diğerlerinin yanı sıra–gizlilik ayarlarını yönetmesine izin veren daha kullanıcı merkezli yaklaşımlar da uygulamaktadırlar. Bu yaklaşımlar arasında, örneğin Twitter'ın 'yanıtları gizleme'⁵⁶ özelliği veya Facebook'ta haber kaynağındaki içerikleri gizleme ya da kullanıcıları engelleme ya da onları "arkadaşlıktan çıkarma" özelliği yer almaktadır.⁵⁷ Her üç şirket de topluluk kuralları temelinde içerik kaldırma durumlarında kullanıcılarının başvurabileceği kimi itiraz mekanizmaları oluşturmuştur.⁵⁸ İçerik kaldırmaya ek olarak, şirketler, tekrarlanan ihlallere karşı, örneğin topluluk kuralları uyarıları/ihtarları yönelten cezalar da getirmiştir.⁵⁹ Bireysel vakalardaki telafilerin ötesinde, itirazlar sistemik sorunların da tanımlanmasına imkân verebilir. Örneğin, bir konuya dair belirli hacme ulaşan şikâyetler veya itirazlar 'sorunlu' içeriği tanımlamak için kullanılan algoritmalarındaki eksikliklere işaret edebilir.
- Kullanıcıları için sorunlu durumlara yanıt verecek şekilde politikalarını geliştirmenin

yanı sıra, her üç şirket de kadın gazetecileri platformlarında desteklemek için farklı yaklaşımlar ve önlemler uygulamıştır. Bu yaklaşım ve önlemler; kadın gazetecilerin kendi haber ve içeriklerini tanıtmalarına yönelik girişimlerin, platformun politikalarını ve topluluk standartlarını açıklamak üzere etkinlikler ve eğitimler düzenlemenin yanı sıra, kadınların çevrim içi olarak karşılaşabilecekleri güvenlik algısını iyileştirmek için oluşturulan güvenlik ve denetim araçlarını da içermektedir. Örneğin, [@twitterwomen](#) hesabı Twitter şirketinin BM organları, sivil toplum ve diğer paydaşlarla birlikte geliştirdiği #Herstory kampanyasının videoları da dahil olmak üzere kadınların eşitsizliği, güçlenmesi ve ayrımcılık görmeme hakkı ile ilgili içeriklerini yayınlamaktadır. Facebook'un Gazetecilik Projesi platformlarında tacize uğrayan gazetecilerin vakalarını haber yapmaları ve gündemde tutmaları için güvenilir muhabirlerle ortaklık kurmuştur.⁶⁰ Twitter da ilgili konuya dair geliştirdikleri yanıtlarda bağlamı dikkate almaları gerektiğine yönelik çağrılara cevaben, kadın haklarını desteklemek ve ayrımcılık içeren anlatılara karşılık vermek üzere bölgesel kampanyalar yürütmüştür.⁶¹

- Facebook ise Facebook Gözetim Kurulu adlı dış organ niteliğinde bir yapı oluşturarak bu yaklaşımını bir adım ileri götürmüştür.⁶² Böylelikle, bu yeni yönetim yapısı Facebook'un platformdaki kadın gazetecilere yönelik çevrim içi taciz ve istismar dahil olmak üzere sistemik sorunları belirlemesine ve ele almasına yardımcı olmak için pekâlâ uygun konumda olabilir.

Olumsuz yönler

- Uygulama mekanizmaları oluşturulmuş olsa da, bunların bulunması her zaman kolay değildir ve uygulamada hâlâ önemli eksiklikler bulunmaktadır. Birçok araştırma, kadın gazeteciler bu mekanizmalar aracılığıyla şirketlere toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarı bildirdiklerinde, şirketlerin yanıtlarının genellikle eksik olduğunu veya politikalarında belirtilen hedefleriyle tutarsız olduğunu belgelemektedir.
- Genel olarak, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara karşı alınan önlemler konusunda şeffaflık açısından eksiklikler bulunmaktadır. Şeffaflık raporları istismar, taciz içerikli davranışlar, zorbalık ve şiddet ya da özel bilgiler veya gizlilik ihlalleri ile ilgili geçerli politikalar kapsamında gerçekleştirilen bildirimler, itirazlar ve girişimler hakkında ayrıntılı bilgi içermemektedir. Şeffaflık raporları ilgili politikaların tüm kategorilerini kapsamamaktadır. Bazı şeffaflık raporları, ilgili sorunun ölçeğini ve yoğunluk düzeyini incelemek açısından fazla geniş kalabiliyor veya bu konuya dair yetersiz bilgi sunuyor.
- Ayrıca, bazı çevrim içi taciz ve istismar biçimlerini tespit etmek için algoritmaların kullanımıyla ilgili şeffaflık eksikliği de söz konusu, ki bu durum şirketlerin toplumsal cinsiyet yanlılığına daha yatkın olduğu anlamına gelmektedir. Algoritmaların ifade özgürlüğüne ilişkin muhtelif endişeleri –(örneğin politik, sosyal, kültürel) bağlam– dikkate alacak biçimde nasıl eğitilebileceği veya eğitilip eğitilemeyeceği de açık değildir.
- Şirketlerin istisnaları kadın gazetecilerin ürettiği içeriklere nasıl uyguladıkları da net

değildir. Örneğin, bazı taciz ve istismar bildirimlerine karşın içeriğin kabul edilebilir eleştiri (Facebook) veya "abartılı söylem" (Twitter) olarak görülmesi nedeniyle ne ölçüde harekete geçilmediği ve bunun içerik kaldırma işlemlerinde karşılaşılan tutarsızlıkların ne ölçüde sebebi olduğu açık değildir.

- Bu şirketlerin içerik işaretleme amacıyla özdevinimli öğrenmeyi kullanma şekli hakkında görece çok az bilgi mevcuttur. Özellikle, belirli içerikleri işaretlemek için hangi kriterlerin kullanıldığı net değildir. Otomatik sistemlerin bağlamı anlamada ne kadar kötü olduğu dikkate alındığında, bu husus, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar bakımından özellikle endişe vericidir. Aynı şekilde, bu üç şirketin "güvenilir işaretleyici" sistemleri ve bu mekanizmalar aracılığıyla işaretlenen içeriğin hangi ölçekte yeterli incelemeye tabi tutulduğu konusunda paylaştığı anlamlı bilgiler sınırlıdır.

Tavsiyeler

Yukarıda ifade edilen bilgiler ışığında, ARTICLE 19, üç büyük sosyal medya şirketinin platformlarında toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara cevaben politikalarını ve uygulamalarını iyileştirmelerini önermektedir. Özellikle, şu tavsiyelerde bulunuyoruz:

- Sosyal medya şirketleri platformlarında evrensel insan haklarının korunmasına ve kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak amacıyla tüm temel uluslararası insan hakları ve kadın hakları belgelerini kendi isteğiyle kabul etmeli ve uygulamalıdır.
- Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismara yanıt vermek için, üç sosyal medya şirketi politikalarında ve topluluk kurallarında özel bölümler oluşturmayı değerlendirmelidir. Bu bölümler ilgili içeriğe politikaların hangi kısımlarının uygulanabileceğine ilişkin güçlendirilmiş bir genel bakışı içerebilir ve tek bir yerde kolayca bulunabilecek şekilde düzenlenebilir.
- Politikalar ve kurallar kolayca erişilebilir ve yerel dillerde mevcut olmalıdır.
- Sosyal medya şirketleri, politikalarını toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar vakalarına nasıl uyguladıklarına ve mevcut politikaların pratikte nasıl uygulandığına dair daha fazla detaylı örnek ya da vaka incelemesi geliştirmeli ve sunmalıdır.
- Sosyal medya şirketleri politikalar ve topluluk kurallarının geliştirilmesine ilişkin yöntemlere ve iç süreçlerine ve de toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılmasını politikalarını geliştirme süreçlerine ne ölçüde uyguladıklarına dair bilgi yayınlamalıdır. Politika geliştirme, geniş bir yelpazede kadın hakları ve toplumsal cinsiyet uzmanları ve sivil toplumla istişareleri içererek sürdürülmelidir.
- Sosyal medya şirketleri faaliyetlerinin kadınların ve kadın gazetecilerin ifade özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, katılım ve ayrımcılık görmeme hakları üzerindeki olumsuz etkilerini belirleyen, önleyen ve hafifletecek nitelikte insan hakları ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı etki değerlendirmeleri yürütmelidir.
- Sosyal medya şirketleri itiraz sürecinin, bilhassa bildirim, kararlarının gerekçelerinin sunulması ve itiraz süreçleri açısından Aracıların Sorumluluğuna İlişkin Manila İlkeleri ve Santa Clara İlkeleri ile uyumlu olmasını sağlamalıdır.
- Şeffaflık, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar alanı da dahil olmak üzere, sosyal medya şirketlerinin yürüttükleri her faaliyetin geneline yayılması gereken temel bir gereklilik olmalıdır. Sosyal medya şirketleri özellikle:
 - Çeşitli toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar türlerini tespit etmek için kullandıkları algoritmalar konusunda daha şeffaf olmalı, sürecin esasına dair bilgiler sunmalı ve algoritmalarının içerikleri sunmak, sıralamak, daha fazla veya daha az görünür kılmak için nasıl kullanıldığını kamuya açıklamalı. Ayrıca, kendi topluluk kurallarına göre, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar dahil olmak üzere, zararlı olduğu iddia edilen içerikleri tespit etmek için algoritmalarının çalışma şekli hakkında da bilgi yayınlamaları gerekir. Yayımlanan bu bilgiler özellikle yanlış negatif/yanlış pozitif oranları

hakkında bilgileri ve şayet varsa, örneğin ilgili içeriğin daha geniş bir kitleye sergilenmesine ilişkin, viral hâle gelme olasılığı bulunan içerikleri değerlendirmek üzere kullanılan göstergeleri içermelidir.

- Toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismarla ilgili Santa Clara İlkeleri'ne uygun ayrıntılı bilgileri platformlarında yayınlamalıdır. Burada bilhassa önemli olan nokta, sunulan bilgilerin yalnızca içeriğin kaldırılmasına ilişkin istatistikî verilerle sınırlandırılmaması, ayrıca işleme alınan itirazların sayısı ve sonuçlarıyla ilgili verileri de içermesidir. Şeffaflık raporlamalarına ilişkin bütün gerekler, içerik moderasyon sürecindeki kararların daha fazla nitel analizini sunmayı amaçlamalıdır.
- "Güvenilir işaretleyici" şemaları hakkında, güvenilir işaretçiler listesi, bunların nasıl ve hangi kriterler doğrultusunda seçildikleri ve bu statüye bağlı 'ayrıcılıklar' dahil olmak üzere ayrıntılı bilgiler yayınlamalıdır.
- Sosyal medya şirketleri, hukukî usule ilişkin güvencelere saygı göstererek iç telafi mekanizmalarını iyileştirmelidir. Bu telafi mekanizmaları, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar gibi, şirketlerin topluluk standartlarını ihlal ettiği öne sürülebilecek herhangi bir içeriği kaldırmayı reddetmesini de ele alabilecek durumda olmalıdır.
- Sosyal medya şirketleri kararlarını ilgili taraflara bildirmeli ve belirli içeriklere ya da hesaplara karşı aldıkları önlemlere ilişkin yeterli düzeyde ayrıntılı gerekçeler sunmalıdır. Ayrıca, mevcut tüm iç şikâyet mekanizmaları hakkında net bilgiler sunmalıdır.
- Sosyal medya şirketleri sistemlerinin ve algoritmalarının iddia ettikleri şekilde çalıştığını teyit edebilmeleri için akademisyen, gazeteci veya diğer bağımsız araştırmacıların şirketlerinin veri setlerine daha fazla erişimini sağlamalıdır.
- Sosyal medya şirketleri, toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar konusunda araştırma odaklı ve toplum öncülüğünde yürütülecek çözümlere yönelik pratik stratejiler geliştirmek için kadın gazeteciler ve sivil toplum gruplarıyla daha fazla ortaklık geliştirmeyi değerlendirmelidir. Toplumsal cinsiyet katılımını ve toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırma programlarını gerçekleştiren gazetecilik girişimlerini desteklemelidirler. Ayrıca, şirketler toplumsal cinsiyet eşitsizliği karşıtı söylemler ile platformlarında toplumsal cinsiyet çeşitliliğini artıracak pozitif önlemleri daha fazla geliştirmeli, güçlendirmeli ve bunların etkisini artırmalıdır.
- Sosyal medya şirketleri toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar alanı dahil olmak üzere, sosyal medya konseyleri gibi, uygulamalarına dair daha iyi kamu denetimine imkân veren çok paydaşlı düzenleyici organlara katılmayı değerlendirmeli. Bilhassa da, Facebook Gözetim Kurulu toplumsal cinsiyete dayalı taciz ve istismar vakalarını kendi vaka çalışmalarında ele almalı; bu konunun uluslararası ifade özgürlüğü standartlarına uygun olarak nasıl daha iyi ve daha etkili bir şekilde ele alınacağına dair uygun rehberlik sağlamalıdır.

ARTICLE 19 Hakkında

ARTICLE 19: Özgür İfade için Küresel Kampanya (ARTICLE 19) dünya çapında ifade özgürlüğü ve bilgi edinme haklarını korumak ve geliştirmek için çalışan bağımsız bir insan hakları örgütüdür. Adını ve yetkisini, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alan 19. maddesinden almaktadır.

ARTICLE 19, ifade özgürlüğü hakkı ile ilgili konularda uluslararası ve karşılaştırmalı hukuka ve en iyi uygulamalara dayanan bir dizi standart belirleyici belge ve politika brifingi hazırlamıştır. ARTICLE 19, giderek artan bir şekilde, internete ilişkin uluslararası teknik standartları belirleyici organların ve internet yönetim organlarının ifade özgürlüğünün korunması ve geliştirilmesindeki rolünü de incelemektedir.

Bu brifing ile ilgili daha fazla bilgi almak isterseniz veya ARTICLE 19'un dikkatine sunmak istediğiniz herhangi bir konu varsa, info@article19.org adresine e-posta atarak bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Sonnotlar

- 1 *Karşılaştırma için bkz.* İlerici İletişim Derneği APC, Kadına yönelik teknoloji bağlantılı şiddet- brifing raporu, 2015. Avrupa Konseyi (AK), AK Nefret Söylemi Bilgi Formu, 2017; Avrupa Komisyonu, Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet nedir?, 2018; Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), Kadına yönelik şiddet: AB çapında bir anket, 2014; İnsan Hakları Konseyi (HRC), Özel Raportörün (Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü) insan hakları açısından kadına yönelik şiddet, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çevrim içi şiddetin nedenleri ve sonuçları Raporu, Temmuz 2018; AGİT Medya Özgürlüğü Temsilcisi (AGİT RFoM), İfade Özgürlüğüne Yönelik Yeni Zorluklar: Kadın Gazetecilerin Çevrim içi İstismarına Karşı Mücadele, 2016; AGİT RFoM, Gazetecilerin Çevrim içi Taciz ve İstismarına İlişkin Karşı Hukuki Yanıtlar: Finlandiya, Fransa ve İrlanda'dan Bakış Açılımları, 2019.
- 2 Bkz, örneğin. BM Genel Kurulu, *The safety of journalists and the issue of impunity*, A/72/290, 4 Ağustos 2017, para. 9; IACHR (Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu), Yıllık Rapor 2016, İfade Özgürlüğü Özel Raportörü Ofisi Raporu, Bölüm IV, OEA/Ser.L/V/II.Doc. 22/17, 15 Mart 2017; Gazetecileri Koruma Komitesi, *The threats follow us home: Survey details risks for female journalists in U.S., Canada*, 4 Eylül 2019; Uluslararası Af Örgütü, *Toxic Twitter, Triggers of Violence Against Women on Twitter*, 2018; Trollbusters & IWWMF, *Attacks and Harassment, The impact on Female Journalists and Their Reporting*, 2018; AMWIK & ARTICLE 19, *Women's Journalists Digital Security*, 2016; DRF, *Female Journalists in New Media, Experiences, Challenges and Gender Approach*, Mart 2019; Fundacion Karisma, *Misogyny in the Internet*, Colombia, 2016, s. 4- 5; IMS, *The safety of female journalists: Breaking the cycle of silence and violence*, IMS- kitap dizisi-2019, Eylül 2019; Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF), *Online Harassment of Journalists, Attack of the Trolls*, Ağustos 2018.
- 3 UNESCO, *Intensified attacks, New Defenses, Development in the Fight to Protect Journalists and End Impunity*, 2019.
- 4 İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, *Female journalists and Freedom of Expression*, Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu, CIDH/RELE/INF.20/18, 31 Ekim 2018, para. 3.
- 5 *Ibid.*
- 6 *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the UN 'Protect, Respect and Remedy' Framework*, İş Dünyası ve İnsan Haklarına Dair Rehber İlkeler: Birleşmiş Milletler "Koruma, Saygı Gösterme ve Telafi Edici Çözüm Üretme" Çerçevesinin Uygulanması, Genel Sekreter Özel Temsilcisi tarafından insan hakları ve çok uluslu şirketler ve diğer ticari teşebbüsler konusunda geliştirilen, İnsan Hakları ve Ulus Ötesi Şirketler ve Diğer Ticari Girişimler Konusundaki Genel Sekreter Özel Temsilcisi raporu, John Ruggie, 7 Nisan 2008, A/HRC/8/5A/HRC/17/31. İnsan Hakları Konseyi, 16 Haziran 2011 tarihli 17/4 sayılı kararında Rehber İlkeler'i onayladı.
- 7 *Ibid.*, ilke 15.
- 8 İfade Özgürlüğü Özel Raportörü'nün Mayıs 2011 Raporu, *op. cit.*, para. 45.
- 9 *Ibid.*, para. 46.
- 10 *Ibid.*, para. 47 ve 76.
- 11 *Ibid.*, para. 48 ve 77.
- 12 *Op. cit.*, para. 70
- 13 *Ibid.*, para. 71
- 14 *Ibid.*, para. 72.
- 15 Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, *Freedom of Expression and the Internet*, 2013. Rapor "Araçlar tarafından, hizmet kullanıcılarının ifade özgürlüğünü kısıtlayan gönüllü tedbirlerin benimsenmesi –örneğin, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin kontrol edilmesi yoluyla– yalnızca bu kısıtlamaların bir kişinin İnternet'teki ifade imkânını keyfi olarak engellemediği veya akamete uğratmadığı durumlarda meşru kabul edilebilir olduğunu" kaydetmektedir, para. 110-116.
- 16 *Ibid.*, para. 111-112.
- 17 *Ibid.*, para. 113.
- 18 *Ibid.*, para. 114.
- 19 *Ibid.*, para. 115.
- 20 *Ibid.*, para. 116.
- 21 Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, *Standards for a Free, Open and Inclusive Internet*, 2016, para. 95-101.
- 22 *Ibid.*, para. 98.
- 23 *Ibid.*, para. 99.
- 24 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, *Recommendation CM/Rec (2012)4 of the Committee of Ministers to Member States on the protection of human rights with regard to social networking services*, *Bakanlar Komitesi tarafından 4 Nisan 2012'deki 1139. Bakan Yardımcıları toplantısında kabul edilmiştir.* Bu tavsiyeler, "İnternet hizmet sağlayıcınız ve çevrim içi içerik ve hizmet sağlayıcınız, insan haklarınıza saygı gösterme ve taleplerinize yanıt verecek mekanizmalar sağlama konusunda kurumsal sorumluluklara sahiptir. Ancak, sosyal ağlar gibi çevrim içi hizmet sağlayıcıların, içerik politikaları nedeniyle belirli içerik ve davranış türlerini kısıtlayabileceğinin farkında olmalısınız. Söz konusu hizmeti kullanıp kullanmama konusunda bilinçli bir karar verebilmeniz için olası kısıtlamalar konusunda bilgi sahibi olmalısınız. Bu, hizmeti kullanırken, çevrim içi hizmet sağlayıcının neyi yasa dışı veya uygunsuz içerik ve davranış olarak değerlendirdiği ve bu durumun sağlayıcı tarafından nasıl ele alındığı hakkında spesifik bilgi sahibi olmayı da içerir" ifadelerini de içeren Bakanlar Komitesi'nin İnternet kullanıcılarına İnsan Haklarına yönelik tavsiye Kararı'nda da tekrarlanmıştır; *Guide to human rights for Internet users, Recommendation CM/Rec(2014)6 and explanatory memorandum*, s. 4.
- 25 *Recommendation CM/Rec (2018) 2 of the Committee of Ministers to member states on the roles and responsibilities of internet intermediaries*, *Bakanlar Komitesi tarafından 7 Mart 2018'deki 1309. Bakan Yardımcıları toplantısında kabul edilmiştir.*
- 26 *The Manila Principles on Intermediary Liability*, Mart 2015. İlkeler, 50'den fazla kuruluş ve 100'ü aşkın bireysel imzacı tarafından onaylanmıştır.
- 27 *Ibid.*, ilke IV.
- 28 *Ibid.*, ilke V c).
- 29 *The Santa Clara Principles on Transparency and Accountability in Content Moderation*, Şubat 2018.
- 30 Dijital Haklar Sıralaması, Kurumsal Sorumluluk Endeksi, *2015 Research Indicators*.
- 31 *Platform Sorumluluğu Dinamik Koalisyonu* çok paydaşlı bir gruptur ve platform kullanıcılarının haklarını korumaya yönelik çözümler ortaya koyarken, çevrim içi platformların insan haklarına saygı gösterme sorumluluğunun müşterek bir analizini geliştirir.
- 32 *Ibid.*
- 33 Bkz, örneğin, The Independent, *Social media companies 'actively' serve up extremist material to users to maximize profits*, MPs say, 24 Nisan 2019.
- 34 Bkz, örneğin, *Nova Scotia Cyber Safety Act 2013*, zorbalığı tanımlamaya çalışmıştır. Kanun Nova Scotia Yüksek Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir: Bkz. *Crouch v. Snell*, 2015 NSSC 340, s. 47 ff.
- 35 *Facebook Topluluk Standartları, Zorbalık ve Taciz.*
- 36 <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies/public-interest>.
- 37 Örneğin, bkz. *Facebook Product Policy Forum*, 15 Kasım 2018.
- 38 Örneğin, bkz. kullanıcıların topluluk standartlarında yapılan son değişiklikleri görmelerine olanak tanıyan sayfa *Facebook's Recent Updates*.
- 39 Bkz. *Facebook Hizmet Koşulları Güncellemeleri*.
- 40 Bkz. YouTube, *Our ongoing work to tackle hate*, 5 Haziran 2019.
- 41 Bkz. The Verge, *YouTube just banned supremacist content, and thousands of channels are about to be removed*, 05 Haziran 2019.
- 42 Bkz. YouTube, *Taciz ve siber zorbalık politikaları*.
- 43 Örneğin, bkz. Avrupa Komisyonu, yasa dışı nefret söylemine karşı AB Davranış Kuralları, *Fourth monitoring round*, Şubat 2019.
- 44 Bkz, İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, A/74/486, para. 51. Ayrıca, bkz. YouTube, *op. cit.*. Ayrıca, bkz, *Facebook Rules for Monetisation*; Facebook'un inisiyatiflerine buradan ulaşılabilir.
- 45 Bkz. *Facebook'ta Nasıl Şikayette Bulunabilirsiniz?*.
- 46 Bkz. *Facebook'ta sosyal şikayet nedir?*
- 47 YouTube, *İçerik Bildirme ve Yaptırım*.
- 48 YouTube, *Uygunsuz İçeriği Bildirme*.
- 49 Bkz. YouTube, *İçerik Bildirme ve Yaptırım*.
- 50 *Ibid.* Daha fazla bilgiye şuradan erişilebilir: *YouTube'dan İçeriklerin Kaldırılması*.
- 51 *YouTube Gizlilik Şikayeti Süreci*.
- 52 YouTube, *Diğer Bildirme Seçenekleri*.
- 53 Bkz. Twitter, *Twitter'da bir hesap taciz veya istismar içerikli davranışlarda mı bulunuyor?*
- 54 Bkz. YouTube, *op. cit.*, Ayrıca, bkz. Instagram'ın "zorbalık içeren içeriği" tespit etmek için yapay zekâya yaptığı yatırım: *Wired, Twitter and Instagram unveil new ways to combat hate, again*, 07 Kasım 2019.
- 55 Örneğin, bkz. Yasadışı nefret söylemiyle mücadeleye yönelik Avrupa Komisyonu Davranış Kuralları, *Factsheet*, Şubat 2019.
- 56 The Verge, *Twitter rolls out 'hide replies' to let you tame toxic discussions*, 19 Eylül 2019.
- 57 Facebook, *Facebook'taki uygunsuz veya kötü amaçlı şeyleri (ör. Çıplaklık, nefret söylemi, tehdit) nasıl şikayet edebilirim?*
- 58 Bu itiraz mekanizmalarının eksiklikleri ile ilgili, bkz. ARTICLE 19'un *Sidestepping Rights policy* çalışması ve *Missing Voices* kampanyamız.
- 59 YouTube, *Topluluk Kuralları ihtarıyla ilgili temel bilgiler*.
- 60 *Facebook Journalism Project*.
- 61 Meksika ve Kolombiya'da kadınların seslerini güçlendirmek, Twitter politikalarını ve güvenlik araçlarını yaygınlaştırmak ve platformda kadınlara yönelik çevrim içi tacizi ele alan sivil toplumun girişimlerini teşvik etmek için *#fuerzaenmivoz* kampanyası gerçekleştirildi. 2019'da Twitter, Meksika'da kadınlara karşı çevrim içi taciz üzerine çalışan bir grup kuruluşla *#internetesnuestra* adlı bir kampanyayı destekledi. Hindistan'da *#Positionofstrength* çevrim içi toplumsal cinsiyet eşitliği uçuşumunu kapatmaya yardımcı olmayı amaçladı. Twitter Latin Amerika bölümü, OAS ile birlikte kadın gazeteciler için faydalı olacak bir Dijital Güvenlik Kılavuzu üzerinde çalışıyor.
- 62 Facebook Gözetim Kurulu ile ilgili daha fazla ayrıntı için buraya bkz. ARTICLE 19'un bu konuya ilişkin endişeleri için buraya bkz.

article19.org